

Πολιτική: για τον πολιτισμό, όχι για τη βαρβαρότητα

Του Τάσου Ανθουλιά

Πριν καταθέσω κι εγώ τις απόψεις μου σε αυτόν τον συλλογικό τόμο αναμνήσεων από μια σημαντική περίοδο της ζωής μας, θα ήθελα να πω, με λίγα λόγια, τα αίτια που με οδήγησαν στο ΚΟΔΗΣΟ.

Γεννήθηκα μέσα στον εμφύλιο. Ο πατέρας μου, στη διάρκεια της κατοχής, ήταν τομεάρχης (ή κάτι τέτοιο) του ΕΑΜ στον Βύρωνα. Έτσι, μετά τον πόλεμο, γνώρισε τη βία της δεξιάς, αλλά και τον ολοκληρωτισμό (και την ίντριγκα) του κομμουνιστικού κόμματος – γι' αυτό και το μήνυμα που ήθελε να δώσει στα παιδιά του ήταν εναντίον του φανατισμού, του δογματισμού, των ιδεοληψιών, της απόλυτης αλήθειας και της διάθεσης για κατάληψη της (όποιας) εξουσίας. Αντίθετα, ήταν υπέρ της μετριοπάθειας, του διαλόγου, του σεβασμού των διαφορετικών απόψεων και της παραγωγικής εργασίας.

Μεγάλωσα, λοιπόν, μέσα σε αυτό το κλίμα και η πρώτη μου πολιτικοποίηση έγινε στο Γυμνάσιο, όταν δημιουργήθηκε το μαθητικό κίνημα για την Παιδεία. (Ίσως αυτός να είναι και ένας από τους λόγους που σε όλη τη ζωή μου ασχολήθηκα –και συνεχίζω να ασχολούμαι– με την εκπαίδευση και την παιδεία). Ο ορθολογισμός, στον οποίο παρέμεινα πάντα πιστός, μαζί με τη δημοκρατική ανατροφή μου, με τοποθέτησαν, φυσικά, στην αντιβασιλική πλευρά. Έτσι, η λεγόμενη «αποστασία» με έσπρωξε να συνταχθώ με εκείνους που τα ανάκτορα «καταδίωκαν»: την Ένωση Κέντρου. Και εντάχθηκα στην ΕΔΗΝ, όπου, όπως ήταν φυσικό, ακολούθησα την πιο ριζοσπαστική πλευρά της, που εκφραζόταν από τις τότε απόψεις του Ανδρέα Παπανδρέου.

Η δικτατορία με βρήκε στη Θεσσαλονίκη, όπου μόλις είχα αρχίσει τις σπουδές μου στην Πολυτεχνική Σχολή. Ένα χρόνο μετά ήρθα σε επαφή με την πενταμελή πολιτική επιτροπή του ΠΑΚ της Βόρειας Ελλάδας. (Ας σημειωθεί ότι σήμερα όλα τα μέλη αυτής της επιτροπής είναι εκτός ΠΑΣΟΚ). Δραστηριοποιήθηκα, λοιπόν, στον χώρο της νεολαίας και είχα κι εγώ την τύχη των περισσότερων από αυτούς που ενεργοποιήθηκαν.

Μόλις έγινε η μεταπολίτευση, συμμετείχα στην οργάνωση του ΠΑΣΟΚ και εκλέχθηκα Γραμματέας της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ στη Βόρεια Ελλάδα. (Ας σημειωθεί ότι ήμουν ο μόνος εκλεγμένος στη Νεολαία του ΠΑΣΟΚ εκείνη την εποχή – όλοι οι άλλοι ήταν διορισμένοι από το Εκτελεστικό Γραφείο).

Δεν χρειάστηκε να περιμένω (όπως πολλοί άλλοι) πέντε, δέκα ή και είκοσι χρόνια για να «ανοίξουν τα μάτια μου» και να αποχωρήσω από το ΠΑΣΟΚ. Έξι μήνες έφταναν για να καταλάβω τι συνέβαινε και πού θα οδηγούσε αυτή η ιστορία. Έτσι, τον Φεβρουάριο του 1975 παραιτήθηκα από τη θέση μου, στέλνοντας στον Τύπο μια ανακοίνωση-καταγγελία. Και πήγα στο σπίτι μου.

Είχα ήδη ξεκαθαρίσει μέσα μου ότι όχι μόνο ο σκοπός δεν αγιάζει τα μέσα, αλλά και ότι, αντίθετα, τα μέσα προσδιορίζουν τελικά τον σκοπό. Είναι αδύνατο με τη χρήση ανήθικων μέσων να επιτευχθεί ένας ηθικός σκοπός. Ουσιαστικά, ο σκοπός μιας πολιτικής δράσης είναι ταυτισμένος με την πολιτική τακτική. Η καθημερινή ζωή και

δραστηριότητα των στελεχών ενός κόμματος καθορίζει και την πολιτική που θα εφαρμόσει αυτό το κόμμα όταν θα βρεθεί στην εξουσία. Είναι αστείο να περιμένεις από έναν αμοραλιστή πολιτικό να εφαρμόσει μια κοινωνική πολιτική...

Η μυθολογία που έχει σχέση με τον Ρομπέν των Δασών είναι σίγουρα ηθικοπλαστική – δυστυχώς, όμως, δεν την έχουμε δει ποτέ να εφαρμόζεται. Αντίθετα, έχουμε δει συχνά παραλλαγές της «Φάρμας των ζώων». Υποθέτω πως αν είχε υπάρξει ο Ρομπέν, η εξέλιξη της ιστορίας θα ήταν διαφορετική: Μετά τον ερχομό του Ριχάρδου (του Λεοντόκαρδου), ο Ρομπέν θα αναλάμβανε ένα μεγάλο μέρος της εξουσίας (μαζί με τα αντίστοιχα φέουδα και προνόμια), ο Γιαννάκης θα γινόταν διευθυντής κάποιας ΔΕΚΟ και ο παπα-Τακ θα ήταν ο εκκλησιαστικός ηγέτης που θα ξεκοκάλιζε όχι μόνο τα βασιλικά ελάφια, αλλά και την εκκλησιαστική περιουσία.

Με αυτές τις σκέψεις παρακολουθούσα «από έξω» την πολιτική ζωή και ασχολήθηκα επιστημονικά με το σημαντικότερο (για μένα) πολιτικό ζήτημα: την εκπαίδευση. Και το 1978 γύρισα ξανά (από τη Θεσσαλονίκη) στην Αθήνα.

Όταν δημιουργήθηκε το ΚΟΔΗΣΟ θέλησα να δώσω άλλη μια ευκαιρία στα οράματά μου. Πήρα ένα φάκελο με τα βιογραφικά μου (το επιστημονικό και το πολιτικό) και πήγα στα γραφεία του κόμματος. Εκεί συνάντησα τον Νίκο Αργυρόπουλο. Δεν χρειάστηκα περισσότερα από λίγα λεπτά για να αισθανθώ ότι ήμουν στο σωστό μέρος – ότι βρισκόμουν σε ένα χώρο όπου μπορούσα να κρατήσω την αξιοπρέπειά μου, όπου ήταν δυνατό να διατυπώσω ελεύθερα τις απόψεις μου χωρίς να κοιτάζω με καχυποψία για να δω τι γίνεται πίσω από την πλάτη μου. Βρισκόμουν σε ένα χώρο όπου θα δημιουργούσα φίλους και όχι εχθρούς, θα συναντούσα ανθρώπους για συζήτηση, όχι για αντιδικία.

Είκοσι πέντε χρόνια μετά, στην κηδεία του Γιάγκου Πεσμαζόγλου, ήρθε η επιβεβαίωση αυτής της αλήθειας. Έβλεπε κανείς όλα τα παλιά στελέχη να χαιρετιούνται με συγκίνηση. Η θλίψη για τον θάνατο του Προέδρου ήταν ανακατεμένη με τη νοσταλγία για τις παλιές όμορφες μέρες και τις ωραίες φιλίες. Έμοιαζε με αυτές τις συγκεντρώσεις, όπου παλιοί συμμαθητές, μετά από είκοσι ή τριάντα χρόνια, ξαναβρίσκονται και θυμούνται ασήμαντα (από αντικειμενική σκοπιά) πράγματα που, όμως, έχουν μια μεγάλη συναισθηματική αξία: κουβαλούν μαζί τους την ατμόσφαιρα εκείνης της εποχής – τις ανθρώπινες σχέσεις.

Έλεγα στον Τάσο Δαρσινό ότι θυμόμουν το αεροπορικό ταξίδι του γυρισμού από την Κρήτη (μετά από ένα εκπαιδευτικό συνέδριο). Είχε πολύ κακό καιρό, το αεροπλάνο έτρεμε και ο Τάσος δήλωνε το φόβο του. Κι εγώ προσπαθούσα να τον πείσω (κάνοντας τάχατες ότι δεν φοβάμαι και προσπαθώντας να μη χύσω πάνω μου τον καφέ μου) πως δεν υπήρχε κανένας λόγος ανησυχίας. Φυσικά, με τον Δημήτρη Νικολινάκο δεν ήταν δυνατό να μη θυμηθώ τις ταβέρνες της Χαραυγής. Είμαι βέβαιος, όμως, πως κανείς δεν θα μπορούσε να θυμηθεί, για παράδειγμα, ποιοι ήταν υπέρ και ποιοι κατά της καθιέρωσης του «μονοτονικού» στην εκπαίδευση – σίγουρα υπήρχαν διαφορετικές απόψεις, αλλά αυτό δεν ήταν το μείζον. Εκείνο που είχε σημασία ήταν ότι η άποψη του καθενός δεν αποτελούσε εργαλείο σύγκρουσης και αφορμή για προσωπικές αντιπαραθέσεις μέχρις εξοντώσεως (μια πρακτική που ζούσα καθημερινά στους έξι μήνες της θητείας μου στο ΠΑΣΟΚ). Στο ΚΟΔΗΣΟ η πλειοψηφία απλώς αποφάσιζε – δεν έσφαζαν τους διαφωνούντες...

Θυμάμαι μια σοβαρή διαφωνία μου με τον Γιώργο Κριμπά – όχι όμως για την ίδια τη διαφωνία (την ουσία της οποίας έχω ξεχάσει), αλλά για τις συνθήκες μέσα στις οποίες εκφράστηκε αυτή η διαφωνία.

Ήταν Μάρτης του 1982. Ήμασταν και οι δύο μέλη του Πολιτικού Γραφείου – ο Γιώργος υπεύθυνος για θέματα ανώτατης εκπαίδευσης και εγώ υπεύθυνος για θέματα γενικής εκπαίδευσης. Τότε κατατέθηκε για ψήφιση ο νόμος-πλαίσιο του ΠΑΣΟΚ για την ανώτατη παιδεία. Ο Γιώργος έλειπε για μερικές μέρες στην Αγγλία. Εγώ κάθισα όλο το βράδυ και έγραψα μια εκτεταμένη ανακοίνωση του κόμματος, στην οποία «ξετίναξα» σημείο προς σημείο όλο το νομοσχέδιο. Το πρωί την έδειξα στον Γιάγκο, εκείνος συμφώνησε και τη στείλαμε στα μέσα ενημέρωσης.

Το επόμενο Σάββατο ήταν το τελευταίο Σάββατο της Αποκριάς και αποφασίσαμε με τη νεολαία να οργανώσουμε, στον πρώτο όροφο των γραφείων, ένα μασκέ πάρτι. Η οργάνωση ήταν θαυμάσια (μέχρι και φωτορυθμικά είχαν μπει), η μουσική στη διαπασών και όλοι μασκαρεμένοι. Εγώ αποφάσισα, εκ των ενόντων, να ντυθώ «γυναικολόγος»: βρήκα μια λευκή ιατρική μπλούζα, χτένισα τα μαλλιά μου αλά Τζέρι Λιούις, φόρεσα κάτι περιέργα γυαλιά χωρίς φακούς, έβαλα στο τσεπάκι της μπλούζας μερικά προφυλακτικά (έτσι που να φαίνονται) και κρέμασα από τη μέση μου ένα από αυτά τα εργαλεία με τα οποία ξεβούλωναν παλιά τους νεροχύτες (κατάλληλο, προφανώς, για εκτρώσεις).

Πάνω στους χορούς και τα γέλια έρχεται η Ελένη Καδά και μου λέει ότι ο Κριμπάς έχει έρθει, είναι στον δεύτερο όροφο και θέλει να μου μιλήσει. Όπως ήμουν, ανεβαίνω επάνω και βρίσκω τον Κριμπά σε ένα γραφείο. Είχε ενοχληθεί πολύ από την ανακοίνωση που είχα βγάλει για το νόμο-πλαίσιο του ΠΑΣΟΚ γιατί εκείνος δεν ήθελε να φανεί ότι είμαστε τελείως αντίθετοι (ίσως και για λόγους σκοπιμότητας). Για αρκετή ώρα συζητήσαμε το θέμα με τη σοβαρότητα που του άξιζε – άσχετα αν η δική μου εμφάνιση δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί κατάλληλη για μια τέτοια συζήτηση: η σκηνή θα ταίριαζε περισσότερο σε μια σουρεαλιστική ταινία. Αφού τελειώσαμε, κατεβήκαμε μαζί στον πρώτο όροφο και συνεχίσαμε τη διασκέδαση...

Διαβάζοντας όλα αυτά, ένας τρίτος θα μπορούσε να σκεφτεί ότι παίζαμε, ότι μάλλον δεν παίρναμε την πολιτική στα σοβαρά. Το ακριβώς αντίθετο. Αν δεν είσαι «ψώνιο», χρειάζεσαι μεγάλη πίστη στις αρχές σου και μεγάλο ψυχικό σθένος για να αντιμετωπίσεις ένα αρνητικό πολιτικό περιβάλλον.

Ο Μπάμπης Πρωτόπαπας είχε αναλάβει τη Δυτική Στερεά και την Ήπειρο. Πηγαίναμε μαζί, με το αυτοκίνητό μου και μια ντουντούκα, περιοδείες σε όλη αυτή την περιοχή, στα περισσότερα μέρη της οποίας δεν είχαμε κανένα δικό μας μέλος (κι αν υπήρχαν συμπαθούντες, αυτοί το κρατούσαν μυστικό από τους συχωριανούς τους). Θυμάμαι μια φορά στη Ναύπακτο. Όπως πάντα, η οργάνωση ήταν πολύ απλή: ο Μπάμπης καθόταν σε ένα καφενείο κι εγώ έκανα βόλτες με το αυτοκίνητο στους δρόμους, καλώντας με τη ντουντούκα τον κόσμο να έρθει στο καφενείο για να ακούσει τον Μπάμπη.

Συνήθως, μαζεύονταν οι πιο δυναμικοί αντίπαλοι: αυτοί που θα τον «αντιμετώπιζαν». Ο Μπάμπης, ήρεμος, συζητούσε μαζί τους – για να τον ακούσουν, βέβαια, οι διστακτικοί που στέκονταν σε απόσταση. Ποτέ δεν δημιουργήθηκε κάποιο σοβαρό πρόβλημα...

Πολύ συχνά πήγαινα σε συνελεύσεις φορέων (ιδιαίτερα εκπαιδευτικών) ως εκπρόσωπος του ΚΟΔΗΣΟ. Αντιμετωπιζόμουν πάντα με σεβασμό, όχι απλώς ως ένας εκπρόσωπος κάποιου «μικρού» κόμματος, αλλά ως εκπρόσωπος ενός κόμματος, του οποίου οι θέσεις ήταν σεβαστές – ακόμα κι αν κάποιος δεν συμφωνούσαν με αυτές. Μια φορά, μάλιστα, το Διοικητικό Συμβούλιο της Ομοσπονδίας Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσών με κάλεσε (μόνο εμένα από τους εκπροσώπους όλων των κομμάτων) να παραβρεθώ σε μια συνεδρίασή του για να πω τις απόψεις του ΚΟΔΗΣΟ πάνω στο θέμα της οργάνωσης του PALSΟ.

Ξεχωριστή τιμή για μένα ήταν η ιδιότητα που είχα ως υπεύθυνος για τη νεολαία του κόμματος. Μια «μικρή» νεολαία που, όμως, διέφερε ριζικά από όλες τις νεολαίες των άλλων κομμάτων. Ήταν νέοι που δεν συμμετείχαν ελπίζοντας να κερδίσουν ανταλλάγματα (καριέρα, θέσεις κλπ.) από αυτή τη συμμετοχή τους (όπως οι περισσότεροι των δύο μεγάλων κομμάτων). Ούτε βρίσκονταν στο ΚΟΔΗΣΟ έχοντας παρασυρθεί από διάφορες «ιδεολογίες», πιστεύοντας ότι κατέχουν την «απόλυτη αλήθεια» (όπως οι περισσότεροι των κομμάτων της αριστεράς που είχαν αντικαταστήσει τη θρησκοληψία με την ιδεοληψία).

Το χαρακτηριστικό των στελεχών της νεολαίας ήταν το ήθος. Κι αυτό αποδείχτηκε από την προσωπική πορεία του καθενός στη μετέπειτα ζωή και δραστηριότητά του. Δεν είναι καθόλου απλό και εύκολο, μέσα σε μια κοινωνία των διαπλεκομένων συμφερόντων και της εκτεταμένης διαφθοράς, να διατηρήσεις τις αρχές σου...

Το 1987 εγκαταστάθηκα στη Ρόδο, αφού εκλέχτηκα καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Αιγαίου. Ακολουθώντας την πολιτική πορεία του Πεσμαζόγλου –και πιστεύοντας ότι το μείζον ζήτημα ήταν η αντιμετώπιση της διαφθοράς του ΠΑΣΟΚ– εντάχθηκα στη Νέα Δημοκρατία. Από το 1989 ως το 1993 ήμουν υπεύθυνος του Γραφείου Τύπου της Νομαρχιακής Επιτροπής Δωδεκανήσου της Νέας Δημοκρατίας και εκπρόσωπός της σε όλες τις συζητήσεις στα τοπικά μέσα ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση).

Το πιο σημαντικό γεγονός για μένα ήταν η δημόσια δήλωση του Νίκου Νικολάου (επικεφαλής του ψηφοδελτίου του ΚΚΕ στα Δωδεκάνησα) ότι ο μόνος με τον οποίο μπορούσε να συζητήσει με σοβαρότητα και υπευθυνότητα στα μέσα ενημέρωσης ήμουν εγώ (προφανώς, αφού είχα θητεύσει στο ΚΟΔΗΣΟ).

Φυσικά, όλα αυτά δεν θα μπορούσαν να υπάρξουν αν δεν ήταν Πρόεδρος ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου. Η προσωπικότητά του ήταν καταλυτική – έδινε τον τόνο, το ύφος και το ήθος. Ο λόγος του ήταν ακριβής, σοβαρός και υπεύθυνος. Πολλές φορές, στο Πολιτικό Γραφείο, του λέγαμε να χρησιμοποιήσει κάποιες λέξεις πιο έντονες ή πιο «πολιτικές» (με την τρέχουσα έννοια). Η άρνησή του ήταν απόλυτη και αφοπλιστική.

Το ΚΟΔΗΣΟ, όμως, δημιουργήθηκε σε λάθος χρονική στιγμή. Δεν αντιστοιχούσε στην εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας. Και, δυστυχώς, η (πραγματική) ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας, ο (πραγματικός) εκσυγχρονισμός της και το (πραγματικό) κοινωνικό πρόσωπο του κράτους είναι ακόμα στα ζητούμενα μετά από τόσα χρόνια. Αντίθετα, η διαφθορά, η αποσύνθεση του κράτους, η διάλυση του κοινωνικού ιστού, η απουσία κοινωνικής πολιτικής και η συνεχής υποβάθμιση της παιδείας είναι τα χαρακτηριστικά της σημερινής πραγματικότητας.

Τελικά, ποιες είναι οι σημερινές απόψεις μου; Απόψεις που διαμορφώθηκαν και μέσα από τις πολιτικές, επαγγελματικές και κοινωνικές εμπειρίες μου. Οι γνωστοί μου γελάνε (κοροϊδευτικά) όταν με ακούνε να λέω ότι πολιτικά είμαι φιλελεύθερος (αφού πιστεύω πως οι επιχειρηματικές και παραγωγικές δραστηριότητες δεν πρέπει να ανήκουν στον δημόσιο τομέα), κοινωνικά είμαι σοσιαλιστής (αφού πιστεύω ότι το κράτος είναι αναγκαίο κυρίως για την εκπαίδευση, την υγεία και την –πραγματική– κοινωνική πρόνοια*), φιλοσοφικά είμαι ορθολογιστής (αφού δεν δέχομαι καμιά άποψη χωρίς μια πλήρως τεκμηριωμένη απόδειξη που να στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο σε επιστημονικά δεδομένα) και ηθικά είμαι αναρχικός (αφού δεν δέχομαι την τρέχουσα κοινωνική, θρησκευτική και ατομική ηθική – που τη θεωρώ ανήθικη, υποκριτική, κομπλεξική και διεφθαρμένη).

Συμπερασματικά, βρίσκομαι (για άλλη μια φορά) στο «πολιτικό περιθώριο». Αλλά (και αυτή τη φορά) βρίσκομαι σε αυτή τη θέση με δική μου επιλογή. Δεν θεωρώ ότι εκεί με πέταξε η κοινωνία. Δεν λυπάμαι για μένα, λυπάμαι (και ανησυχώ) για την κοινωνία (και τα παιδιά μου). Και αισθάνομαι περήφανος που έχω τη δύναμη και την αντοχή να απολαμβάνω την πολιτική «μοναξιά» μου. Είναι προφανές ότι εξακολουθώ να είμαι ΚΟΔΗΣΙΤΗΣ...

Τάσος Ανθουλιάς
Αθήνα, 4 Νοεμβρίου 2003

Τάσος Ανθουλιάς

Σπούδασε Πολιτικός Μηχανικός και μετεκπαιδεύτηκε στην Αγγλία στη διδακτική των θετικών μαθημάτων. Ειδικεύτηκε στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στη χρήση τους στην εκπαίδευση. Είναι τακτικό μέλος της Εταιρείας Επιστημόνων Πληροφορικής και Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (ΕΠΥ).

Μέλος της ΕΔΗΝ Θεσσαλονίκης 1964-1967. Μέλος του ΠΑΚ Θεσσαλονίκης 1974-1975.

Γραμματέας του Οργανωτικού Γραφείου της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ Βορείου Ελλάδας απ' όπου παραιτήθηκε μετά από διαφωνία για την τακτική και στρατηγική του κινήματος.

Μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΟΔΗΣΟ και υπεύθυνος για την Νεολαία.

Το 1983 οργάνωσε το πρώτο τμήμα υπολογιστών σε μεγάλο ιδιωτικό σχολείο της Αθήνας. Από το 1987 ως το 1994 δίδαξε τη χρήση της Πληροφορικής στην Εκπαίδευση στα Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Το 1990 οργάνωσε το πρώτο εργαστήριο Πληροφορικής για άτομα με ειδικές ανάγκες. Από το 1998 ως το 2001 ήταν Διευθυντής Κατάρτισης ενός Κέντρου Επαγγελματικής Κατάρτισης εθνικής εμβέλειας. Από το 2001 ως το 2003 ήταν Διευθυντής Σπουδών Πληροφορικής στο δίκτυο AXON. Σήμερα είναι Διευθυντής της Εταιρείας Πιστοποιήσεων ΕΠΙΣΤ.

Δημιούργησε τον εκδοτικό οίκο Χελιδόνι αρχικά (το 1976) για την έκδοση εκπαιδευτικών βιβλίων και αργότερα (το 1991) για την παραγωγή εκπαιδευτικών

* Οι σχεδιασμοί ανήκουν σε μη πολιτικούς τεχνοκράτες. Προτιμώ αυτοί, με τεχνοκρατικά κριτήρια, να αποφασίζουν ποιος δρόμος πρέπει να γίνει και από πού πρέπει να περάσει η χάραξη – ίσως έτσι η διαφθορά να είναι μικρότερη...

προγραμμάτων σε CD-ROM. Ήταν υπεύθυνος των εκδόσεων *Gutenberg* για τα βιβλία της σειράς “Πληροφορική και άνθρωπος”. Ήταν υπεύθυνος για τα σχετικά με την Πληροφορική λήμματα στην “Παιδαγωγική και Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια” των εκδόσεων *Ελληνικά Γράμματα*. Συνεργάστηκε με τις εκδόσεις *Νέα Σύνορα* για τη συγγραφή βοηθητικών βιβλίων για τους γονείς.

Συμμετέσχε σε οχτώ διακρατικά ερευνητικά προγράμματα που χρηματοδοτήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έκανε εισηγήσεις σε πολλά διεθνή συνέδρια. Σχεδίασε και παρουσίασε (το 1989) στην ΕΤ1 την παιδική τηλεοπτική σειρά “Ο υπολογιστής κι εμείς” (σε 12 επεισόδια).

Έχει γράψει 21 βιβλία και έχει μεταφράσει άλλα 10 σχετικά με την Πληροφορική, την Παιδαγωγική και τη Διδακτική. Έχει κατασκευάσει 15 πακέτα εκπαιδευτικών προγραμμάτων για υπολογιστές. Έχει δημοσιεύσει δεκάδες άρθρα σε διάφορα έντυπα.